

ДЕРЖАВНА РЕГУЛЯТОРНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

РІШЕННЯ

від 14 серпня 2019 року № 22

Про необхідність усунення Міністерством освіти і науки України порушень принципів державної регуляторної політики згідно з вимогами Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

Відповідно до статті 30 Закону України від 11.09.2003 № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (далі – Закон № 1160) та на підставі звернення громадської організації, Державна регуляторна служба України здійснила експертизу наказу Міністерства освіти і науки України від 11.10.2018 № 1096 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань прийому на навчання до закладів вищої освіти» (далі – Наказ № 1096), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 грудня 2018 р. за № 1456/32908, та встановила таке.

Наказом № 1096, зокрема, затверджені Умови прийому на навчання до закладів вищої освіти України в 2019 році (далі – Умови прийому), які є обов'язковими для закладів вищої освіти (наукових установ) незалежно від форм власності та підпорядкування, крім вищих військових навчальних закладів (закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання), військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (далі – заклади вищої освіти).

Пунктом 1 розділу XIV Умов прийому визначено, що прийом на навчання до закладів вищої освіти іноземців та осіб без громадянства здійснюється згідно із законами України «Про вищу освіту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про закордонних українців», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», Указом Президента України від 03.06.1994 № 271 «Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними областями Республіки Білорусь і адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова», постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.2013 № 684 «Деякі питання набору для навчання іноземців та осіб без громадянства», наказом Міністерства освіти і науки України від 01.11.2013 № 1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25 листопада 2013 року за № 2004/24536.

Абзацом першим пункту 3 розділу XIV Умов прийому встановлено, що іноземці, які прибувають в Україну з метою навчання, вступають до закладів

вищої освіти за акредитованими освітніми програмами (спеціальностями).

У свою чергу, Законом України від 02.03.2015 № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності» (далі – Закон № 222) врегульовані суспільні відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначено виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлено уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності.

Відповідно до пункту 6 частини першої статті 7 Закону № 222 ліцензуванню, зокрема, підлягає такий вид господарської діяльності, як освітня діяльність, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених спеціальними законами у сфері освіти.

Пунктом 15 частини першої статті 1 Закону України від 01.07.2014 № 1556-VII «Про вищу освіту» (далі – Закон про вищу освіту) встановлено, що ліцензування – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів вищої освіти.

Стаття 24 Закону про вищу освіту регламентує, що освітня діяльність у сфері вищої освіти провадиться закладами вищої освіти, науковими установами (для підготовки фахівців ступеня доктора філософії) на підставі ліцензій, які видаються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України згідно з цим Законом.

Отже, підставою для набору студентів на навчання є наявність відповідної ліцензії на провадження освітньої діяльності.

Частиною другою статті 75 Закону про вищу освіту визначені основні напрямки міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти, зокрема надання послуг, пов'язаних із здобуттям вищої та післядипломної освіти, іноземним громадянам в Україні.

Проте, положення абзацу першого пункту 3 розділу XIV Умов прийому обмежує можливість вступу іноземних студентів до закладів вищої освіти, що полягає у вступі лише до закладів вищої освіти за **«акредитованими освітніми програмами» (спеціальностями)**.

Акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет: відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання (пункт 4 частини першої статті 1 Закону про вищу освіту).

Статтею 25 Закону про вищу освіту передбачена акредитація освітніх програм Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Відповідно до статуту Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти вказане агентство є неприбутковою організацією, постійно діючим колегіальним органом, який взаємодіє з Кабінетом Міністрів України, Міністерством освіти і науки України, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, Національною академією наук та національними

галузевими академіями наук, органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, з науковими установами і закладами вищої освіти зарубіжних країн, а також з міжнародними організаціями в галузі вищої освіти.

Статтею 25 Закону про вищу освіту визначено, що заклад вищої освіти, який **бажає акредитувати освітню програму**, подає Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти письмову заяву та документи, що підтверджують відповідність його освітньої діяльності стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю. Протягом двох місяців з дня подання заяви Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти за результатами акредитаційної експертизи приймає рішення про акредитацію чи відмову в акредитації відповідної освітньої програми. Рішення щодо акредитації освітньої програми приймається на підставі експертного висновку відповідної галузевої експертної ради, який представляє голова цієї експертної ради. Протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення про акредитацію освітньої програми Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти видає закладу вищої освіти відповідний сертифікат.

Тобто, акредитація є добровільною і проводиться з ініціативи закладу вищої освіти.

Разом з цим, пунктом 20 розділу XV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону про вищу освіту встановлено, що **до затвердження в установленому цим Законом порядку положення про акредитацію освітніх програм таку акредитацію здійснює центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки в порядку, передбаченому для акредитації напрямів і спеціальностей.**

З огляду на зазначене та враховуючи положення абзацу першого пункту 3 розділу XIV Умов прийому, яким встановлено, що «іноземці, які прибувають в Україну з метою навчання, вступають до закладів вищої освіти за акредитованими освітніми програмами (спеціальностями)», акредитація освітніх програм вищим навчальним закладом є обов'язковою умовою для набору іноземних студентів до відповідних навчальних закладів.

Водночас звертаємо увагу, що враховуючи не оскарження та невиконання Міністерством освіти і науки України у встановленому Законом № 1160 порядку рішення ДРС від 29.05.2019 № 19 про необхідність усунення порушень принципів державної регуляторної політики згідно з вимогами Закону № 1160, ДРС зупинено дію з 30.07.2019 абзацу першого пункту 6 Порядку організації набору на навчання (стажування іноземців та осіб без громадянства, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 01.11.2013 № 1541 (далі – Порядок), положеннями якого також встановлювались обмеження стосовно набору іноземних студентів закладами вищої освіти лише за акредитованими програмами.

За таких обставин, положення абзацу першого пункту 3 розділу XIV Умов прийому суперечать на сьогодні вимогам Закону про вищу освіту, не узгоджуються з положеннями Порядку та створюють додаткові необґрунтовані регуляторні бар'єри для закладів вищої освіти усіх форм власності у вигляді позбавлення (обмеження) можливості надання освітніх послуг іноземним

громадянам та особам без громадянства, що автоматично призводить до істотного зменшення обсягів фінансово-господарських взаємовідносин між цими закладами та потенційними замовниками таких послуг.

Частиною другою статті 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Крім того, згідно зі статтею 26 Конституції України іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Таким чином, положення абзацу першого пункту 3 розділу XIV Умов прийому обмежує права іноземців, порівняно з правами громадян України, щодо прийому до навчальних закладів вищої освіти України.

Відповідно до статті 6 Господарського кодексу України до загальних принципів господарювання в Україні, зокрема віднесено свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом та заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Відповідно до частини другої статті 12 Господарського кодексу України основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є: державне замовлення; ліцензування; патентування і квотування; технічне регулювання; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Враховуючи викладене, **акредитація освітніх програм не відноситься до основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання** та, відповідно не може використовуватися державними органами як правовий інструмент для встановлення певних вимог щодо здійснення діяльності суб'єктами господарювання (навчальними закладами).

З огляду на зазначене вище, положення абзацу першого пункту 3 розділу XIV Умов прийому щодо особливостей вступу на навчання до закладів вищої освіти іноземців та осіб без громадянства за акредитованими освітніми програмами (спеціальностями) порушують обов'язкові принципи державної регуляторної політики, передбачені статтею 4 Закону № 1160, зокрема:

доцільності – обґрунтованої необхідності державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми, *в частині запровадження механізму державного регулювання, яким встановлюється необґрунтована вимога прийому на навчання до закладів вищої освіти іноземців та осіб без громадянства за акредитованими освітніми програмами (спеціальностями);*

ефективності – забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави,

оскільки відповідний спосіб державного регулювання створює додаткові необґрунтовані регуляторні бар'єри для закладів вищої освіти при прийомі на навчання іноземців та осіб без громадянства, так, як такі заклади вже мають відповідні ліцензії на провадження освітньої діяльності та можуть надавати освітні послуги іноземцям, без додаткового проведення акредитації освітніх програм, що в свою чергу зумовлює адміністративне та фінансове навантаження на суб'єктів господарювання у відповідній сфері господарської діяльності;

збалансованості – забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави, *оскільки положення абзацу першого пункту 3 розділу XIV Умов прийому створюють перепони для прийому на навчання іноземців та осіб без громадянства до закладів вищої освіти усіх форм власності, які можуть надавати освітні послуги на підставі відповідної ліцензії, що в свою чергу, не забезпечує балансу інтересів всіх учасників відносин у сфері надання та отримання освітніх послуг.*

Керуючись частиною третьою статті 27 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Державна регуляторна служба України

вирішила:

запропонувати Міністерству освіти і науки України внести зміни до Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти України в 2019 році, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 11.10.2018 № 1096 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань прийому на навчання до закладів вищої освіти», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 грудня 2018 р. за № 1456/32908, шляхом виключення з редакції абзацу першого пункту 3 розділу XIV Умов прийому слів «за акредитованими освітніми програмами (спеціальностями)», оскільки зазначені положення не відповідають вимогам чинного законодавства та принципам державної регуляторної політики.

Рішення Державної регуляторної служби України щодо усунення порушень принципів державної регуляторної політики підлягає виконанню у порядку, визначеному статтею 28 Закону № 1160, у двомісячний строк з дня прийняття такого рішення.

Виконання цього рішення передбачає підготовку проекту акта про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 11.10.2018 № 1096 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань прийому на навчання до закладів вищої освіти» та подання у встановленому Законом № 1160 порядку на погодження до уповноваженого органу не пізніше як за п'ять робочих днів до закінчення строку його виконання.

У разі невиконання рішення уповноваженого органу про необхідність усунення порушень принципів державної регуляторної політики або неоскарження цього рішення органом виконавчої влади протягом

встановленого в Законі № 1160 строку, дія регуляторного акта або окремих його положень, щодо яких було прийнято відповідне рішення, зупиняється наступного дня з дня закінчення строку виконання такого рішення.

Подання скарги щодо рішення уповноваженого органу не зупиняє дії цього рішення.

**Голова Державної
регуляторної служби України**

Ксенія ЛЯШІНА